

Dezenformasyon ile Algı Yaratmak ve Bilgi Kontrolü: İsrail – Filistin Savaşı Örneği

Creating Perception and Information Control Through Disinformation: The Case of The Israel – Palestine War

Araştırma Makalesi / Research Article

Sorumlu yazar/
Corresponding author:
Melda Geneş

ORCID:
0009-0009-2107-9567

Geliş tarihi/Received:
21.05.2024

Son revizyon teslimi/Last
revision received:
02.07.2024

Kabul tarihi/Accepted:
02.07.2024

Yayın tarihi/Published:
20.07.2024

Atıf/Citation:
Geneş, M. & Taydaş, O. (2024).
Dezenformasyon ile algı
yaratmak ve bilgi kontrolü:
İsrail – Filistin savaşı örneği.
İletişim ve Diplomasi, 12, 5-24.

doi: 10.54722/
iletisimvediplomasi.1487823

Melda GENEŞ¹ , Onur TAYDAŞ²

ÖZ

Günümüz toplumlarının en büyük anahtarı iletişimdir. İletişim süreçlerini kontrol eden toplumların dünya üzerindeki etkinlikleri ve güçleri artmaktadır. Ancak iletişim teknolojilerini elinde tutan toplumların ya da kitlelerin, toplumları/kitleleri yanıltmak ya da kendilerine çıkar sağlamak için dezenformasyon yaydıkları görülmektedir. Dezenformasyon kasıtlı bir şekilde insanları gerçeklikten uzaklaştırarak, maksatlı olarak kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirme süreci olarak adlandırılmaktadır. Bu sürecin kontrol edilebilmesi için hâlihazırda birçok çalışma yürütülmektedir. Ancak günümüzde medya kuruluşlarının yanı sıra gelişen teknoloji sayesinde her bireyin sosyal medya platformlarında içerik üretip sunabildiği bir ortam da bulunmaktadır. Bu ortam eşik bekliliği gibi bir süzgece sahip olmadığı gibi kısmen daha özgürlükçü bir alan olarak da adlandırılmaktadır. Fakat söz konusu bu mecra ve bu mecradaki kimi paylaşımlar aslında sorun teşkil edebilmektedir. Bu noktada sosyal medya içeriklerindeki teyit alma süreci, sosyal medya platformlarında ihmal edilmekte bunun da sonuçları ciddi olabilmektedir. Dahası kriz durumlarında kimi zaman panik hâlinde kimi zaman da kasten sosyal medya aracılığıyla yanlış enformasyonun paylaşıldığı bilinmektedir. Son yıllarda yaşanan olaylara özellikle savaşa bakıldığında bu durum daha da vahim görünmektedir. Savaş hâlinde oldukları veya anlaşmazlığa düştükleri tarafların

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo, Televizyon ve Sinema, Sivas, Türkiye, meldagenes58@gmail.com.

² Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İletişim Fakültesi, Sivas, Türkiye, onurtaydas@cumhuriyet.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5068-8988

kasten dezenformasyon barındıran içerikleri paylaşımına soktukları, karşısındaki ülkelerin prestijlerini sarsıp, uluslararası kamuoyunda kendi politika ya da ülkelerini haklı gösterme amacı güttükleri gözlemlenmektedir. Bu kapsamda çalışmada İsrail'in Filistin'deki zulmüne yönelik haberlerdeki dezenformasyonlar incelenmiştir. Çalışmada çerçeveleme kuramı kullanılmıştır.

Anahtar Sözcükler: İletişim çalışmaları, haber, dezenformasyon, yeni medya, iletişim teknolojileri

ABSTRACT

Communication is the key to modern societies. Societies that control communication processes increase their influence and power in the world. However, it has been observed that societies or groups that possess communication technologies may engage in disinformation to mislead or gain an advantage. Disinformation is, therefore, defined as the process of intentionally misleading people from reality and directing them towards one's own interests. Many studies are being conducted to control this process. In addition to media organizations, today's technology allows every individual to create and share content on social media platforms. This environment, which lacks a gatekeeping filter, is considered a relatively more liberal space. However, this medium and some of the content shared within it can pose problems. The process of verifying social media content is often neglected on these platforms, which can have serious consequences. Moreover, it is known that during crises, misinformation is sometimes shared through social media either out of panic or intentionally. This situation appears more dire when looking at recent events, particularly wars. During conflicts or disputes, it is observed that parties intentionally share disinformation to damage the reputation of their adversaries and to justify their policies or countries in the eyes of the international public. In this context, the study examines disinformation in the news about Israel's oppression in Palestine. The framing theory is used in the study.

Keywords: Communication studies, news, disinformation, new media, communication technologies

EXTENDED ABSTRACT

Disinformation is the intentional spread of incorrect information to direct societies according to the disseminated information. Disinformation aims to steer people in line with certain interests by distancing them from real and accurate information. Today, disinformation emerges as one of the biggest problems of our era. Thanks to the development of communication technologies, creating disinformation has become very

easy. This is because, with the advancement of communication technology, every individual can easily produce content and share it. The communication tools used from the past to the present and their dates have been examined, and the producers contributing to communication have been studied. Devices invented in the field of communication have been included. Changes in the field of communication, especially after the invention of the internet, have been observed.

In ancient times, only a part of society used communication tools for production. Yet, with the advancement of technology, every individual can now take part in the production phase of communication. Thanks to communication technologies, every individual can now produce content and easily spread it through social media platforms via the internet. Content producers used to be experienced intellectual researchers, avid readers, and individuals who accessed and conveyed correct information to societies. Still, with the advancement of communication technologies, the education level and experiences of individuals who are content producers today have become a topic of discussion. In the past years, people in the journalism profession received education on providing correct information to societies and behaved more respectfully towards the ethics and moral rules of journalism.

While journalism education is still provided today, many individuals use the opportunities of developing technology to produce and broadcast content on the internet without considering the ethics and moral rules of journalism. Many content producers, who do not seek education, lack sufficient knowledge and experience and do not pay attention to journalistic ethical rules, are intentionally or unintentionally directing societies with disinformation.

Moreover, misinformation is not just a problem unwittingly spread by content producers. Around the world, certain interest groups expose societies to misinformation with the intention of creating perceptions and directing them. These interest groups aim to create the perceptions they want by serving these false pieces of information through their media groups. Especially in times of crisis, it is observed that societies are exposed to a lot of disinformation. In situations like natural disasters and wars, people give more importance to information. Just like in the past, people today are curious about the developments in the world and the events around them. People who want to share their feelings and thoughts in response to these events have moved from verbal communication in the past to social media platforms today.

Especially in times of crisis, it has been observed that people are more sensitive and curious about developments. In such situations, the spread of accurate information is crucial. Every piece of misinformation spread can mislead societies and lead to significant events. In cases like war, countries need to maintain their image, justify themselves, and similarly, portray the opposing country as unjust in the eyes of the

world public. Whether within their own countries, on internet platforms, or in the world public opinion, there is a desire to create perceptions and direct societies.

In this context, news published due to the Israel-Palestine war that began on October 7, 2023, has been examined. The accuracy of the information in the published news has been investigated. News articles containing disinformation related to the Israel-Palestine war have been identified. Just as misinformation in the detected news has been identified, correct information has been provided. The news served by Israel using its own media has been examined, as well as media from other countries in the world public opinion. In our country, many news reports related to the Israel-Palestine war have been found to contain disinformation.

This research shows how technology and information are managed. It is understood how the management of information and technology directs societies.

GİRİŞ

Toplumsal yaşantı, içinde birçok parametreyi barındıran karmaşık bir yapıdır. Bu yapıdaki her bireyin yaş, cinsiyet, meslek, din vb. farklı özellikleri bulunmaktadır. Tüm bu farklılıklara rağmen toplumsal yapıdaki tüm işleyiş belirli bir düzen içinde sürdürülmekte, bireyler, gündelik rutinlerini devam ettirmektedir. Bu rutinler herhangi bir nedenle kimi zaman kişiyi etkileyecek bazı olaylar ile bozulabilir. Hatta sözü edilen bu olaylar birden fazla kişiyi de etkisi altına alabilir. Örneğin bir grip salgını, sevilen birisinin vefatı, trafik kazası gibi beklenmedik durumlarda birden fazla kişi etkilenebilir ve kişilerin rutinleri bozulabilir. Fakat bu olaylar toplumsal yapının genel işleyişini değiştirecek bir güce genellikle sahip değildir. Bireyler ya da grupları etkileyen bu durumların etki alanı da nispeten sınırlı kalmaktadır. Buna rağmen bazı durumlar vardır ki toplumun büyük bir kısmını etkileyebilmektedir. Küresel ısınma ile son dönemlerde sıklıkla gündeme gelen sel felaketleri, toprak kaymaları, orman yangınları ve depremler bu konuda akla gelen en belirgin örneklerdir. Doğal afet olarak nitelenen bu olaylar, toplumsal yapıyı ve insanları çok derinden sarsmaktadır. Bu olayların yaşandığı yerleri hem bölge halkı hem de bölge dışındaki insanlar, sanki merceklerle belirli bir noktaya odaklanırcasına daha detaylı incelemek istemektedirler. Kişilerin doğal hakkı olan doğru haber alma hakkı da bunu topluma sunmaktadır. Dolayısıyla bu süreçte kitle iletişim araçlarına ayrı bir görev düşmektedir. Bu mecralardan verilen hızlı ve doğru haberlerin önemi büyüktür. Zira söz konusu olaylar yaşandığında insanların duygusal yoğunluğu ve merak hisleri artmaktadır. Normalde “bilme” ve “öğrenme” güdüsüyle var olan insan, bu bölgelerde olan şeyleri bilme ve öğrenmeye odaklanmaktadır. Aradığı bilgilere ulaşamadığında ise sosyal medyaya yönelmektedir. Sosyal medya, akışı geleneksel araçlara göre daha hızlı yenilediği düşünülen bir platform olarak durmaktadır. Bu platformda bilgi akışlarında dezenformasyon, mezenformasyon ve misenformasyon ile karşılaşılabilir.

Gazetecilik, ilkeleri olan bir meslektir. Bu ilkeler, ulusal ve uluslararası meslek örgütleri tarafından belirlenir. Meslek profesyonelleri de belirli etik ve mesleki kuralları göz önünde bulundurmaya zorundadır. Muhabirler, haberlerini hazırlarken hem bilgilerinin doğruluğunu hem de bilgilerin toplum üzerinde oluşturabileceği etkiyi düşünmelidir. Editörler de bu bilinçle haberleri incelemekte ve yayına vermektedir. Bu durum bazı sorunların önüne geçmekte etkili bir yol olarak görülmektedir. Son yıllarda sıklıkla tartışılan bir konu olan dezenformasyonun çıkar grupları tarafından yaygınlaştırıldığı vuku bulunmaktadır. İsrail – Filistin Savaşı'nda da İsrail aracılığıyla uluslararası kamuoyunu yanıltmak amacıyla algı operasyonu yapıldığı, dezenformasyonun yayıldığı görülmektedir.

Bu gerekçe ile hazırlanan çalışmada, gazetecilik, sosyal medya, dezenformasyon ve algı yönetimi kavramları üzerinde durulmuştur. Ayrıca çalışmada, İsrail - Filistin Savaşı'na odaklanılmıştır. İsrail'in Filistin halkına yönelik saldırılarının başladığı 7 Ekim 2023 tarihinden başlamak üzere 10 gün süresince ulusal ve uluslararası basında yer alan haberler çerçeveleme yöntemi ile incelenmiştir.

İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ VE HABER ÜRETİM SÜREÇLERİ

İnsanın sosyal bir varlık olduğu, sürekli etkileşim içerisinde bulunma çabası içinde olduğu bilinmektedir. Ayrıca insan diğer bireylerle ve dış dünyasıyla da ilişki ve etkileşim içinde bulunmaya gayret göstermektedir. Bebeklik döneminden beri bu gayret içinde olan insanoğlunun ihtiyaçları da kimi zaman bu toplumsal gereklilikle şekillenmektedir. Buna ek olarak insan çevresini şekillendirirken inançlar, düşünceler ve çeşitli sembollerden de etkilenmekte, iletişimini bunlar yoluyla da sağlamaktadır. Dolayısıyla iletişim, insanın yaşantısını düzenlemede ve toplumsal hayata adapte olmasında önem arz etmektedir (Akdoğan, 1995, s. 9).

Bir kitle iletişim aracı olarak gazetelerin ilk kez 17. yüzyılda Avrupa'da ortaya çıktığı bilinmektedir. Gazetelerin ortaya çıkmasında kuşkusuz haber kâğıtlarının ve haber mektuplarının önemi büyüktür. Aslında haber kâğıtlarının ve haber mektuplarının varlıkları 14. yüzyıla kadar dayanmaktadır. O dönemde ekonomik, toplumsal ve siyasi gücü elinde bulunduran egemenler, hem bilgi almak hem de ticari sorunların üstesinden gelmek için haber kâğıtlarına başvurmaktadır. Her ne kadar o dönemde farklı isimlerle adlandırılırsalar da haber kâğıtlarının Avrupa hatta Japonya'nın farklı yerlerinde izlerine rastlanmaktadır (Tokgöz, 2015, ss. 65-66).

19. yüzyılda Avrupa'da başlayan endüstri ve enformasyon devrimleri sayesinde gazetecilik sektörü özgürlük alanını artırmıştır. Hatta bu dönemde iletişim ve ulaşım alanında yaşanan gelişmeler gazetelerin erişilebilirliğini artırdığı gibi, onların güçlenmesine olanak sağlamıştır. Söz konusu gelişmeler ile zaman ve uzaklık/yakınlık kavramları üzerinde yeniden tartışılmaya başlanmış, insanoğlunun bu kavramlar karşısında güçlendiği görülmüştür. Özellikle gazetecilik sektöründe ulaşımın bir sorun olmaktan çık-

ması ve enformasyonun daha kolay erişilebilir bir hâle gelmesi, haberi toplama, yazma ve dağıtmada zaman ve uzaklık kavramları yeniden gözden geçirilmiş, bu değerlendirme ile birlikte haber ajansları da ortaya çıkmıştır. Hatta bu dönemde gazeteler insanların ilgi odağına yönelik haberler yapma fikrini ön planda tutmuşlardır. Buna ek olarak bireylerin duygularını harekete geçirme ilkesini de benimsemişlerdir. Bu prensip doğrultusunda olayları, düşünceleri ve fikirleri aktarırken insanların duygularını öncelemişlerdir. Fakat 19. yüzyılın ortasından itibaren gazetelerin seçkinci anlayıştan vazgeçtikleri, bunun yerine halka seslenmeyi tercih ettikleri gözlemlenmektedir. Dolayısıyla gazetelerde yaşanan bu değişimin onların tarafından takip edilmesine olanak sağlamıştır (Tokgöz, 2015, ss. 69-70).

Gravürlerin broşürlerde ve gazetelerde kullanılmaya başlamasıyla birlikte insanların buralarda yer alan yazılara ve haberlere ilgisi artmıştır. Haberlerde yer verilen gravürlerin ve resimlerin, okuyucuların üzerinde büyük etkisi olduğu, hatta metin üzerindeki gücünün de oldukça fazla olduğu gözlemlenmiştir (Gezgin, 2002, s. 171). Fotoğrafın, toplumun her kesimine ve her kültüre hitap edebilecek bir dil ile kendisini anlattığı görülmektedir. Fotoğraf insanlara hitap ederken onların temel güdülerini ve sevgilerini hedef aldığı, ayrıca duygularına dokunduğu bilinmektedir (Yurdalan, 2007, s. 10). Bu bağlamda fotoğrafın haberlerde kullanılmaya başlaması ile birlikte, haber metinlerinin insanlar üzerindeki etkisi de artmıştır. Öyle ki; belli bir noktadan sonra gazeteler fotoğraf kullanımını artırmış, kimi haberler için özellikle fotoğrafı zorunlu kılmıştır. Yaşanılan süreçte, dünyanın birçok yerinden haber toplayan gazetelerin, fotoğrafın aynı metinler gibi hızlı bir şekilde iletilmesine önem verdiği bilinmektedir. Önceleri ulaşım teknolojileri yardımıyla iletilen fotoğraf daha sonra uydu ve internet teknolojilerinin gelişimi ile hızla gazetelere ulaştırılmaya başlanmıştır. Hatta ilerleyen teknolojiyle birlikte fotoğrafın yanında videoların aktarılması kolaylaşmış, dahası haberler doğrudan kaynaktan yazılıp, üretilip ajansların veya gazetelerin haber havuzlarına aktarılmaya başlanmıştır.

Günümüzde haber yazım ve aktarım hatta kamuoyuyla paylaşım sürecinde internetin önemi büyüktür. İnternetin insanların hayatında büyük değişimlere sebep olduğu bilinen bir gerçektir. Bu değişimin en başında World Wide Web (www) yer almaktadır. Tim Berners – Lee tarafından geliştirilen World Wide Web (geniş alan ağı) ile toplumlar interneti çok amaçlı şekilde kullanmaya başlamışlardır (Aşman Alikılıç, 2011, s. 1).

Bu kullanım kuşkusuz hâlâ süregelen bir teknolojik gelişim ve ilerleme süreciyle devam etmektedir. Bilindiği üzere Web 1.0 adıyla başlayan bu süreç günümüzde yaygın olarak Web 2.0 ve Web 3.0 üzerinden yürütülmektedir. Web 2.0 daha önceki versiyonunun aksine daha özgürlükçü ve daha sınırsız sayıda yayıncılık imkânlarına sahiptir. Geleneksel medyaya göre sansüresüz kabul edilen, farklı perspektiflere yer veren, çeşitli fikirler barındıran ve bunun yanı sıra çıkar gruplarından nispeten daha bağımsız olduğu iddia edilen yeni medyanın, kendi özelliklerine uygun araçları ile interaktif olma özelliği vardır. Çekilen herhangi bir fotoğraf veya söylenen ufacak bir söz yeni

medya sayesinde çok hızlı bir şekilde dünyanın her yerine ulaşır, ses getirebilmektedir. Yeni medyanın yorum yapabilme özelliği ve değerlendirme yapabilme olanağı da ayırt edici özelliklerinden biri olarak yer almaktadır (Kahraman, 2013, ss. 19-21). Web 2.0 döneminde internet kullanıcıları hem içerik üretebilmekte hem de mevcut içerikleri tüketebilmektedir. Bu durum onların tüketici konumunun yanı sıra üretici konumuna geçmelerine de olanak sağlamıştır. Web 2.0'da internet kullanıcılarının eğitim almaya ihtiyacı olmadan internet ortamında içerik üretmesi söz konusu olmaktadır. Bu sayede internette daha önce sınırlı bilgiye erişebilen insanlar, Web 2.0 döneminde ise sınırsız bilgiye erişme imkânına kavuşmuştur. Sosyal medya da yine Web 2.0 ile ortaya çıkmıştır. Kısa sürede sayıları hızla artan sosyal medya platformları sayesinde insanlar kolayca içerik üretmeye başlamıştır. Sosyal medya siteleri içerikleriyle çok büyük oranda büyüme kaydetmeye başlamıştır ve hatta bazı sitelerin kullanıcı sayıları bazı ülkelerin nüfus sayısı ile rekabet eder duruma gelmiştir. YouTube, Twitter (günümüzdeki adıyla X), Facebook gibi sosyal ağlar bu duruma örnek niteliğindedir (Bostancı, 2015, ss. 50-52).

Sosyal ağların ve yeni medyanın özellikle insanların özel hayatları, iş yaşamları ve gündelik yaşam pratikleri olmak üzere birçok alanda kendini hissettirdiği bilinmektedir. Dolayısıyla sosyal medya gündelik yaşama entegre olan önemli bir mecra olarak görülmektedir. Zira tek bir ortak alan içerisinde birçok insanın birbirleriyle etkileşim hâlinde buldukları bir yer, bir mecra olarak tanımlanabilmektedir. Bu ağlarda internet kullanıcılarına kendilerine ait profiller verilerek, birbirlerinin hesaplarını görmeleri ve diğer kullanıcıları ekleme olanağı sunulmaktadır. Sosyal medya ve internet siteleri sayesinde sınır kavramı kalmayarak bireyler, kendilerine uygun topluluk içerisinde yer alma imkânı bulmaktadır. Sosyal medya ortamında oluşturulan topluluklar ile insanlar birbirlerini etiketleyerek, birbirleri ile bilgi alışverişinde bulunarak, enformasyonun yayılmasını sağlamaktadırlar (Güçdemir, 2010, ss. 35-36). Forumlar, podcastler, sosyal medya ağları, sayısız internet tabanlı ansiklopediler sosyal medya üzerinden kitle adaptasyonunu sağlamak için bir aracı konumundadır.

YENİ MEDYA VE HABER ÜRETİMİ

İnternetin ve teknolojinin gelişmesiyle her birey çevrim içi ortamlarda kameralı telefonlarıyla, dizüstü bilgisayarlarıyla ve akıllı diğer cihazlar ile istediği her şeyi o an paylaşabilmektedir. Fikirlerini, yaşanan olay ve olguları, gelişmeleri hızla dijital ortama aktaran insanlar içerik üreticisi olmaya başlamıştır. İçerik üretebilen sıradan insanlar gazeteciliğin boyutunu değiştirmiştir. 'Vatandaş' veyahut 'yurttaş gazeteciliği' denilen olgu ortaya çıkmıştır. Günümüzde vatandaş gazeteciliği neredeyse bütün basın yayın organları tarafından kabul edilir hâle gelmiştir. Haber alma konusunda ise vatandaş gazeteciliğinden faydalanılmaktadır (Aşman Alikılıç, 2011, s. 31).

Yeni nesil medya insanlara dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen olayları ve gelişmeleri anında iletmeye başlamaktadır. Tüm dünyaya sosyal medya aracılığı

ile anında iletilen bilgiler toplumlara etkilemektedir. Bu sebepten ötürü sosyal medya insanların duygu, düşünce ve davranışlarını değiştirmeye yönelik en güçlü sistemsel iletişim faaliyetinde bulunan kitle iletişim aracı hâline gelmiştir. Sadece algı yönetiminde kalmayıp aynı zamanda insanların keyifle vakit geçirmeyi başardığı çevrim içi bir ortam sağlamaktadır. Diğer kitle iletişim araçlarına göre sosyal medya insanlar üzerinde daha büyük etki bırakmaktadır. (Bostancı, 2015, s. 46).

Geleneksel medya döneminde muhabir ve editörler haberi üretme, ulaşma ve oluşturmak için saatlerini harcarken, internetin gelişmesiyle sanal ortamda başlayan yeni medya döneminde ise bu süre saatlerden dakikalara düşmüştür. Geleneksel medyanın hâkim olduğu dönemde haber ulaştırılana kadar geçen süre zarfı ve ulaşım konusunda yaşanan aksaklıklardan kaynaklı zaman kaybı yaşanmaktaydı ancak internet ile habere hızlı bir şekilde ulaşıp, haber yayılmaya başlamıştır. İnsanlar interneti sadece habere ulaşma ve haberi yayma için değil, aynı zamanda ilgi duydukları/merak ettikleri bir konu hakkında bilgi almak için de kullanmaktadır (Güçdemir, 2010, s. 91). Özellikle bu durumun bilincinde olan kullanıcılar, her türlü bilgiye erişebileceklerini düşündükleri internete sıklıkla yönelmekte, dahası kendileri de internete kolaylıkla içerik hazırlayabilmektedir. Bu durumda teknolojik gelişmelerin büyük rolü bulunmaktadır. İnsanlar çektikleri fotoğrafları veya videoları, hazırladıkları içerikleri kimi zaman portallara kimi zaman ise sosyal paylaşım ağlarına yükleyebilmektedir.

Bu durum kendisini özellikle kriz zamanlarında daha da belirgin bir şekilde hissettirmektedir. Modern çağda yurttaş gazeteciliği olarak ifade edilen bu süreç, krizlerde bireylerin cep telefonları aracılığıyla çektikleri videoları veya fotoğrafları paylaşmaları, bu fotoğraflar üzerinden bilgi aktarmaları şeklinde devam etmektedir. Esasen kullanıcıların bilgi paylaşmaları normal olarak nitelendirilmektedir. Bu şekilde bilgi verilmesi hem haber değeri taşımakta hem de kimi zaman insanları rahatlatmaktadır.

BİLGİ DÜZENSİZLİĞİ VE ALGI YÖNETİMİ

Enformasyon kavramı, iletişim özgürlüğü bağlamında bakıldığında, bilgi verme ve bilgi alma olarak tanımlanmaktadır. Gazetecilerin haber yapmadan önce bilgi almaları ve haberi oluşturduktan sonra da bilgi vermeleri söz konusu olmaktadır (Tokgöz, 2015, ss. 167-168). Objektif bir şekilde habercilik yapabilmek adına; olay ve olgu doğru araştırılmalı, karşıt görüşlere yer verilmeli, haberdeki ana noktalar üzerinde durulmalı ve haber ile yorum kesinlikle karıştırılmamalıdır (Yoloğlu, 2021, ss. 11-14).

Medyada son yıllarda en çok ön plana çıkarılan kavramlardan biri ise dezenformasyon kavramıdır. Dezenformasyon, birçok alanda kullanılması mümkün bir kavramdır. Çünkü farkında olarak ya da olmadan bilginin yanlış veya kısmen deformeye uğraması anlamını içermektedir. Söz konusu medya olunca ise dezenformasyon kavramı, bilginin değiştirilmesi, bilerek farklı şekilde sunulması, kasten saptırılması ve birçok amaç

güdülererek kamuoyunun düşüncesini etkileyerek istenilen yere yönlendirilmesi anlamlarına gelmektedir. Medyada yer alan dezenformasyon kasten olabildiği kadar, kasıtsız da olabilmektedir. Yanlış algılama sonuçlarında medyada dezenformasyon ile karşı karşıya kalınabilmektedir (Yoloğlu, 2021, s. 15).

Medyada etik konusunda önemli bir yer tutan bilginin değiştirilmesi, çarpıtılması, çevrilmesi, deformeye uğraması, saptırılması, suistimal edilmesi ve kasten toplumun düşüncelerinin manipüle edilmesi anlamlarını içeren dezenformasyon, sadece enformasyonun yanlış aktarılması konusunda zarar vermemektedir. Aynı zamanda topluma büyük zararlar vermektedir. Toplum yanlış bir şekilde bilinçlenerek, toplumun öfkesi artırılmaktadır. Özellikle savaş, kriz veya doğal afet durumlarında ya da toplumun hassasiyetinin yüksek olduğu bir konuda uygulanan dezenformasyonlar toplumda büyük öfke patlamalarına sebep olmaktadır. X (eski adıyla Twitter) botlarının, sosyal medya trollerinin veya fenomenlerinin, toplum tarafından tanınırlığı yüksek kişilerin yaptığı asılsız paylaşımlar ile toplum yanlış yönlendirilmektedir. Bu sorun tüm dünyada etkisini devam ettirmektedir ve güvenilir habercilik yapmak, toplumlar için mühim bir konu hâline gelmiştir (Yoloğlu, 2021, ss. 21-22).

Dezenformasyon sadece şahsi sorunlardan kaynaklı, kasıtlı yanlış bilgiler vererek zarar verme süreci değildir. Dezenformasyon bu kadar küçük bir kasıt olarak görülmemelidir. Dezenformasyonun, gizli servislerin yürüttüğü bir taktik olduğu da bilinmektedir. Dezenformasyon taktiği ile bir ulusu, bir toplumu yanlış bilgilerle manipüle etme hedefi bulunmaktadır. Doğru olmayan ve kasten yanlış bilgiler ile medya veyahut toplum tarafından tanınan, benimsenmiş nüfuzlu kişiler aracılığıyla toplumu aldatma, doğruya olan inançlarını azaltma veya yok etme, yanlış bilgiyi pekiştirme veya inandırıcılığını artırma, yönlendirme ile davranışlarını etkilemektedirler. Medya kuruluşlarının içerisinde bu gizli servislerin elemanlarının olacağı gibi satın alınabilecek personel de olması muhtemeldir. Bunların dışında medya kuruluşlarında araştırma yapmadan gördüğü veya okuduğu bilgiyi doğru olarak algılayıp haberleştiren kişiler de farkında olmadan gizli servislere hizmet edebilmektedir. Günümüzde bütün medya organlarının denetimde olması gerekmektedir. Yapılan yanlış bir haber ile ülkenin imajı zarar görebilmektedir. Bu yüzden ülkelerin lanse edilmesi, millî varlıkları ve dünya siyasi arenasındaki güçleri için, bütün dünyada basının geçmişten bu yana en fazla denetlenmesi ve sürekli kontrol edilmesi ihtiyacı doğmuştur (Gündoğdu ve Çelebi, 2007, ss. 31-32). Gelişen teknoloji ve üretilen sosyal medya platformları ile bütün dünyayı tek ve ortak bir ortam üzerinde buluşturmuştur (Akyüz, 2021, s. 27).

Cooke'ye (2017'den aktaran Ercan, 2021, ss. 56-58) göre, 'misenformasyon' kavramı, dilimizde yanlış bilgi anlamına gelebilmektedir. Kasıt olmadan bilgi eksikliği ile paylaşılan enformasyonu ya da haberi ifade etmektedir. Misenformasyon kavramında vurgu yapılması gereken yer 'kasıt' olmamasıdır. Dezenformasyon kavramı ise, misenformasyonun aksine kasıtlı olarak bir şahsa, herhangi bir sosyal gruba, kuruluşlara, kuruma

veya ülke geneline zarar vermek için oluşturulan yanlış bilgileri içermektedir. Misenformasyon son yıllarda gerçek mesleği gazetecilik olmayıp, gazetecilik eğitimi almayan ancak bilgi ve iletişim teknolojilerinin getirdiği avantajlar ile habercilik alanında yer alan ve haber yapan kişilerde sık sık görülmektedir.

Sosyal medya platformlarının sağladığı imkânlar çerçevesinde kaynağı belli olmayan, doğruluğu teyit edilmeyen ve yanlış bilgiler çok fazla bulunmaktadır. Misenformasyon ve dezenformasyonun sayısız örneklerine sosyal medyada rastlanabilmektedir.

Geleneksel medyaya göre sosyal medyada yapılan haber çok daha hızlı şekilde yayılmaktadır. İnsanlar ideolojisine, içerisinde buldukları sosyal ortamlarına, siyasi görüşlerine, kültürlerine ve fikirlerine göre kendilerine sosyal medyada daha yakın gördükleri grupları, kişileri takip etmektedirler. Hâliyle sosyal medyada kutuplaşan insanlar, tek bir tarafın ürettiği içeriklere maruz kalmakta, bunları kabul etmekte ve yaymaktadır. Dolayısıyla üretilen içerikler ve mesajlar dezenformasyona uğramaktadır (Öztat, 2012, s. 112).

Dolayısıyla dezenformasyona uğrayan bu mesajlar algı yönetimini de kolaylaştırmakta, algının yeniden inşasına olanak sağlamaktadır. Bilindiği üzere algı yönetimi son yıllarda sıklıkla tartışılacak bir konudur. Özellikle iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ve sosyal medya kullanımının artışı bu süreci daha da önemli hâle getirmiştir. Bu noktada altı çizilmesi gereken bir husus, insanların çevrelerinde gerçekleşen olaylara karşı kayıtsız kalamamalarıdır.

Nitekim çevresine kayıtsız kalamayan insanoğlu bu süreci takip ederken, belirli tepkiler de vermektedir. Algı yönetiminin de hedefindeki şey, insanların bu süreçte verecekleri tepkileri biçimlendirmek ve bu tepkileri belirli bir noktaya yönlendirmektir. Zira gerçek karşısında oluşturulan algıyla birlikte sergilenen tavır, gerçekten çok daha önem arz etmektedir (Akkaya, 2022, s. 56).

Ceng (2008'den aktaran Bostancı & Batur, 2022, s. 130) algının yönetilmesinin önemini fark eden ve bu konuda çalışmalara başlayan ilk ülkenin Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olduğunu ifade etmektedir. Ceng, kavramın ABD Savunma Bakanlığı tarafından; siyasal kararların ülkede ya da tüm dünyada kabul görmesi için tercih edilen bu yöntemin algı yönetimi olarak tasvir edildiğinin altını çizmektedir. Ayrıca kavramın topluluklara dair tüm bilgilere erişmek, onları biçimlendirmek, hatta toplumların liderlerini etki altına almak, istenilen bilgilerin kimi zaman kitlelere ulaştırılmasını kimi zaman da ulaştırılmamasını sağlamak, hatta süreç içinde insanların tutum, davranış ve düşüncelerinin yönlendirilmek için de kullanıldığını söylemektedir.

Callamari ve Reveron (2003, s. 10) ise algı yönetiminin kimi zaman devletler ve işletmeler tarafından dört adımda gerçekleşen bir süreç olduğuna vurgu yapmaktadır. Onlara göre söz konusu süreçlerin ilki stratejik bir süreç olarak hedeflerin belirlenmesidir. Sonrasında bu hedef ile varılacak sonuca odaklanılmalıdır. Sonuç belirlendikten

sonra olası risklerin ve ortaya çıkabilecek yeni sorunların/durumların belirlenmesi gerekmektedir. Zira kimi zaman süreç geri çekilmeyi, dahası karşı tarafın da başlatabileceği algı yönetimine müdahale etmeyi zorunlu kılabilir.

Fakat iletişim teknolojilerine hükmeden ve ekonomik gücü diğerlerine göre daha iyi olan ülkelerin algı yönetiminde rakiplerine göre daha avantajlı durumda oldukları aşikârdır. Bu durum kimi zaman milletleri savaşa hazırlamak, nefret söylemlerini yaygınlaştırmak, düşman algısı ortaya çıkarmak ve bu algıyı yönetmek gibi birçok negatif uygulamayı da kolaylaştırmakla kalmayıp yaygınlaşmasını da sağlamıştır. Dolayısıyla kültürel ve toplumsal değerlerin ön planda olduğu, hedef kitlenin bu şekilde yönlendirildiği bir propaganda biçimini, sözü edilen propaganda biçimiyle şekillendirilen algı yönetimini ortaya çıkarmıştır. Öyle ki bu ikili sistem dezenformasyonun da yaygınlaşmasını kolaylaştırmaktadır. Böylelikle kişiler, kurumlar, olaylar, ülkeler vd. birçok konuda toplumda endişe, nefret hatta korku yaratmak ya da tam tersi şekilde hayranlık, sevgi ve istek oluşturmak da kolaylaşmıştır (Apak, 2019, s. 23).

Nitekim İsrail - Filistin Savaşındaki durum da benzer bir özellik göstermektedir. Uluslararası konjonktürde Filistin'e oranla İsrail'in daha etkin olduğu bilinmektedir. Hem lobcilik faaliyetleri hem ticari ilişkileri hem de Orta Doğu'daki etkinliği düşünüldüğünde İsrail, Filistin'den daha güçlü bir ülke konumundadır. İki ülke arasında yıllardır yaşananlar bu savı da doğrular niteliktedir. Son dönemde yaşananlara bakıldığında da yine aynı durum söz konusudur. Askerî, ekonomik, ticari, lobcilik, istihbarat, siyasi ve iletişim gibi birçok alanda kendisinden söz ettiren İsrail'in, Filistin'e karşı yürüttüğü operasyonlarda, algıyı da istediği gibi yönlendirdiği gözlemlenmektedir. Bu noktada yukarıda da değinildiği gibi kültürel ve toplumsal değerlerin ön plana alındığı, insanların ve uluslararası kamuoyunun istenilen şekilde yönlendirildiği bir süreç yaşanmaktadır. İsrail'in algıları yönetmek için dezenformasyona da devlet eliyle başvurduğu bilinmektedir. Nitekim bu süreçte kendilerine karşı uluslararası kamuoyunda duyulması muhtemel nefreti de önlemeye, kendilerini haklı göstermeye çalışmaktadır. Hâl böyleyken algı yönetiminin bu süreçteki önemine odaklanılması kaçınılmaz bir durumdur.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma 'çerçeveleme kuramı' bağlamında yapılmıştır. Çerçeveleme kuramı, sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan bir yöntemdir ve çerçeveleme denilince akla gelen ilk isim Amerikalı sosyolog Erving Goffman'dır. Goffman insanların günlük rutinleri esnasında kullandıkları sözcüklerin ve davranışların, onların olaylara yaklaşımlarını şekillendirdiğini ileri sürmektedir (Goffman, 1974, ss. 26-27).

Günümüzde çerçeveleme kuramı medya alanında yürütülen çalışmalarda yaygın bir şekilde tercih edilmektedir. Esasen de siyasal krizler ve olayların ele alınmasında, incelenmesinde başvurulan bir yöntem olarak ön plana çıkmaktadır (Seyidov, 2014, s. 64).

Tewksbury ve Scheufele'ye göre (2009'dan aktaran Özçetin, 2021, ss. 120-121) çerçeveleme kuramı ile toplumun ne düşünmesi gerektiği konusunu medyanın belirlediği savunulmaktadır. Bir olay, durum veya konu karşısında çerçeveleme yapılmasıyla esasen konunun istenilen yönü verilmekte olup, kasten bazı tarafları öne çıkartılmaktadır (Özçetin, 2021, ss. 121-122).

Haberlerde de benzer bir durum söz konusudur. Haber metinlerindeki çerçeveler oluşturulurken, konuların ya da olayların aktarılmasını, öğrenilmesini, yorumlanmasını hatta değerlendirilmesini etkileyebilecek hususlar da gündeme gelebilmektedir (Erdoğan, 2014, s. 36). Kuşkusuz bu durum haberlerin doğruluğu ya da tarafsızlığını da etkileyebilmektedir. Ayrıca konu hakkındaki insanların bilgi ve birikimleri, deneyimleri, medyanın ilişkileri hatta medya sahibinin konumu bile kimi zaman haberin çerçevesinin çizilmesinde önem arz edebilmektedir.

Dolayısıyla İsrail - Filistin Savaşı'nın başlangıcına odaklanılan bu çalışma kapsamında haberlerin analizinde de çerçeveleme yöntemi tercih edilmiştir. Araştırma İsrail saldırılarının başladığı gün olan 7 Ekim ile 17 Ekim 2023 tarihleri arasında 10 günlük süre ile sınırlandırılmıştır. Çalışmada belirtilen tarihler arasında X platformundaki haber paylaşımları ve geleneksel medya haberlerine odaklanılmıştır. Bu kapsamda tarafsız yayın yapma ilkesine uymayan, uluslararası kuruluşlar tarafından dezenformasyona uğramış veya mezenformasyon içerdiği kabul edilmiş haberler incelenmiştir. Çalışmada incelenen söz konusu haberlere ilişkin doğru bilgiler uluslararası ajansların haberlerinden, İletişim Başkanlığı'nın Dezenformasyonla Mücadele Bültenlerinden ve sonradan uluslararası ajansların yayınladıkları tekziplerden alınmıştır.

BULGULAR

Bu başlık altında İsrail'in başlatmış olduğu Filistin halkına yönelik saldırılarla ilgili olan dezenformasyon ve mezenformasyon içeren haberler ele alınmış, bunlar kendi içinde tasnif edilerek incelenmiştir.

Filistin'in Sözde Ermeni Soykırımı Savlarını Desteklemek için Pul Bastırdığı İddiası

7 Ekim 2023 tarihinde başlayan İsrail - Filistin Savaşı'ndan sonra Türkiye'de bu konu hakkında birçok dezenformasyon ve mezenformasyon yapılarak algı yaratılmaya çalışılan örnekler incelenmiştir. Gazeteci Fatih Ergin, 8 Ekim 2023 tarihinde X platformunda yapmış olduğu paylaşımda "Filistin'in sözde Ermeni soykırımı savlarını desteklemek için pul bastırdığını" iddia ederek pulun görselleriyle doğru olmayan bilgi yaymıştır. Filistinli yetkililer böyle bir pul bastırmadıklarını ve gösterilen pulun dijital ortamlarda hazırlandığını, kasıtlı olarak da dolaşıma sunulduğunu ifade etmiştir. Filistinli yetkililer

tarafından yapılan açıklamaların yanı sıra Ermenistan tarafından da konu araştırılmış, araştırma sonucunda söz konusu pulun basımıyla ilgili teyit alınamamıştır. Sonuç olarak gazeteci Fatih Ergin tarafından hazırlanan haberin doğru olmadığı belirlenmiştir.

MISIR'DA POLİSİN İSRAİLLİLERE SALDIRDIĞI İDDİASI

Gazeteci İbrahim Haskoloğlu, 8 Ekim 2023 tarihinde X platformunda “Mısır’da bir polisin İsraililere saldırdığı ve silahıyla 6 kişiyi öldürüp 8 kişiyi yaraladığı” şeklinde bir paylaşımda bulunmuş, konuyla ilgili birkaç da ek paylaşım yapmıştır. Sonrasında Haskoloğlu tarafından yapılan bu paylaşımlar, birkaç haber sitesinde de haber olarak yer almıştır. Ardından ise İletişim Başkanlığı Dezenformasyonla Mücadele Merkezi tarafından konuyla ilgili bir düzeltme yayınlanmıştır. İletişim Başkanlığı tarafından yayınlanan düzeltmede Mısır İçişleri Bakanlığında alınan açıklamalara da yer verilmiştir. Söz konusu açıklamada olayın bir polis memurunun rastgele ateş açması sonucu gerçekleştiği belirtilmiştir. Yaşanan olay sonrasında ise iki İsraili turist ve bir Mısırlı tur rehberinin öldüğü kamuoyuna duyurulmuştur. Ayrıca olaya dair bilgiler İsrail Dışişleri Bakanlığında da doğrulanmış ve sonrasında İsrail medyasında da aynı şekilde haberleştirilmiştir. Dolayısıyla Haskoloğlu ve haber siteleri tarafından sunulan bilgilerin doğru olmadığı da belirlenmiştir.

Görsel 1. Mısır’daki Polislerle ilgili İddiaya Dair Haber Görselleri

Kaynak: <https://www.aksam.com.tr/dunya/savas-yayiliyor-misirda-polis-iki-israilli-turisti-vurarak-oldurdu/haber-1407569> (Erişim T. 08 Ekim 2023)

İsraillilerin Savaştan Türkiye'ye Kaçtıkları, Türkiye'de ise Yabancı Uyrukluların Protestolar İçin Sokaklara Döküldüğü İddiaları

9 Ekim 2023 tarihinde X platformunda “Savaştan korkup kaçarak ülkemize gelen bin 671 İsrailli'nin Alanya'ya geldiği” şeklinde paylaşımlar yoğun olarak yapılmıştır. Yapılan paylaşımlarda 6 Ekim 2023 tarihinde turistik bir gezi için Türkiye'ye gelen İsrail kafilesinin görüntüleri kullanılmıştır. Dolayısıyla 7 Ekim 2023 tarihinden önce yapılan bu gezinin görselinin kullanılarak İsraillilerin savaştan kaçtığına dair yapılan haberlerin içeriğinde yanlış veri kullanıldığı tespit edilmiştir.

9 Ekim 2023 tarihinde X platformunda “İstanbul'da İsrail Başkonsolosluğu önünde ‘Mehmetçik Gazze'ye’ sloganları atıldı.” iddiasıyla birçok paylaşım dolaşıma sokulmuştur. Ayrıca “Ülkemizde yaşayan yabancıların Filistin için sokağa döküldüğü” şeklinde de içerikler X kullanıcıları tarafından paylaşılmıştır. Bahse konu olan paylaşımlarda yer alan görüntülerin İsrail güvenlik güçlerinin 7 Mayıs 2021 tarihinde Mescid-i Aksa'ya yönelik saldırısını protesto etmek amacıyla yapılan gösterilere ait görüntüler olduğu tespit edilmiştir.

Sivillerin Katledildiği İddiası

İsrail - Filistin Savaşı'yla ilgili olarak X platformunda yer alan paylaşımlara odaklanıldığında, İsrail medyasının da uluslararası kamuoyunu yanıltmak amacıyla 10 Ekim 2023 tarihinde “ Hamas direnişçileri 40 İsrailli bebeğin kafasını kesti” iddiası ile paylaşımlarda bulunduğu görülmektedir. Konuyla ilgili doğrulama amacıyla Anadolu Ajansı'nın, İsrail ordusunun yetkilileri ile iletişime geçtiği, ancak ordu yetkililerinin bu iddiaya yönelik ellerinde bir bilgi veya delil olmadığını belirttiklerine dair haber, hem Anadolu Ajansı'nın sitesinde hem de ulusal/uluslararası haber sitelerinde yer almıştır.

Görsel 2. Hamas Direnişçilerinin 40 İsrailli Bebeğin Kafasını Kesmesi ile İlgili İddiaya Dair Haber Görseli

Kaynak: <https://twitter.com/Israel/status/1711730914471092404/video/1> (Erişim T. 10 Ekim 2023)

Aynı tarihte X platformunda yapılan paylaşımlara bakıldığında, İsrail medyasının “ Hamas direnişçileri İsraili çocukları böyle infaz etti.” iddiası ile paylaşımlar yaptıkları görülmektedir. Söz konusu iddiaya konu olan görüntülerinse 2016 yılında Suriye’de yaşananlara ait olduğu tespit edilmiştir. Yine aynı tarihte X platformunda yapılan paylaşımlarda “ Filistinliler, İsraili çocuk ve kadınları vahşice dövüyor. Görüntülerde İsraili kadın, Filistinli erkekler tarafından yerlerde sürükleniyor.” iddiası yer almaktadır. Bahse konu olan görüntüler iddiaların aksine İsrail güçlerinin Filistin yanlısı bir kadına saldırdığı anları içermektedir. Görüntülerin aslı 6 Ekim 2023 tarihine ait olup, 7 Ekim 2023 tarihinde başlayan İsrail - Filistin arasında yaşanan savaşın öncesine ait olduğu tespit edilmiştir.

11 Ekim tarihinde X platformunda İsrail yanlısı bazı sosyal medya hesaplarından “ Hamas direnişçileri İsraili bir sivil öldürüp kalbini söktü.” iddiası hakkında birçok paylaşım yapılmıştır. Bahse konu olan görüntülerin aslı ise Jalisco Yeni Nesil Karteli üyeleri, Tepalcatepec Karteli’nin üyesi olan bir uyuşturucu satıcısının infaz edilmesine aittir. Görüntülerin 2020 yılının Ağustos ayında Meksika medyasında yer aldığı gözlemlenmiştir. 11 Ekim 2023 tarihinde “ Hamas direnişçileri festivalde yakaladıkları bir kıızı diri diri yaktı.” İddiası önce bir Instagram hesabında, daha sonra ise X platformunda paylaşılmıştır. Görüntülerin, Mayıs 2015’te Guatemala şehrinin Rio Bravo köyünde bir taksi şoförünü öldürmekle suçlanan bir kızın kalabalık bir grup tarafından öldürülmesine ait olduğu tespit edilmiştir.

12 Ekim 2023 tarihinde İsrail medyasının iddia ettiği ve ABD Başkanı Joe Biden’in yaptığı açıklamada, “ Hamas direnişçileri kırk bebeğin kafasını kesti.” iddiası ve Başkan Joe Biden’in “ Çocukların kafalarının kesildiği fotoğrafları göreceğimi hiç düşünmedim.” sözleri uluslararası medya ve kamuoyu tarafından çok konuşulan konular arasında yerini almıştır. Konuyla ilgili doğrulama amacıyla Anadolu Ajansı’nın, İsrail ordusu yetkilileri ile iletişime geçtiği, ancak ordu yetkililerinin bu iddiaya yönelik ellerinde bir bilgi veya delil olmadığını belirttikleri ve bu bilgilerin de Anadolu Ajansı tarafından yayınlanan açıklamada yer aldığı bilinmektedir. Aynı şekilde Joe Biden’in açıklamalarının ardından Amerikan basınının fotoğrafları ve diğer bilgileri istemeleri üzerine herhangi teyit edilecek bir delil sunamadıkları görülmüştür. Buna ek olarak Amerikan medyası, Washington Post Gazetesi, Beyaz Saray’dan bilgi istediklerini ancak ABD Başkanı Joe Biden başta olmak üzere hiçbir Amerikan yetkilisinin iddiaya konu olan fotoğrafları görmediklerini ifade ettiklerini bildirmiştir.

13 Ekim 2023 tarihinde İngiliz medyasından The Times Gazetesi yaptığı haberde, “ İsrail, ağır yaralanan bebekleri gösterdi” iddiasıyla İsraili çocukların ağır yaralandığını kamuoyuna duyurmuştur. İddiaya konu olan görüntülerinse Filistinli çocukların fotoğrafları olduğu tespit edilmiştir. Filistinli çocukların fotoğrafıyla haberi bu şekilde servis etmesi açıkça İngiliz medyasının manipülasyon yaptığını göstermektedir.

Görsel 3. The Times Gazetesesi'nin Manşetinden Yaptığı
Manipülasyona Dair Görsel

Caitlin Moran on Keir's good vibes and sparkles Times2

Israel shows mutilated baby

● Images alleged to be proof of atrocities ● Britain sends two Royal Navy ships ● Sunak hits out at protesters and BBC

Richard Spencer Tel Aviv
Alastair Dawber Washington
Adam Sage Paris

Israel published photographs last night that it said showed mutilated bodies including a baby allegedly murdered by Hamas, the Palestinian terrorist group responsible for a series of massacres last weekend.

The pictures were posted on Israeli government social media. "This is the most difficult image we have ever posted but we need each and every one of you to know. This happened," it said on Twitter.

It said the images, which The Times is choosing not to publish as they are too graphic, had been taken by the armed forces, who had found "mutilated bodies" in settlements attacked by Hamas on Saturday.

The decision followed a row over allegations by some Israeli soldiers, without evidence, that babies had been beheaded. The search and rescue team found "decapitated babies, women with hands, cut off, burnt bodies," Daniel Hagari, a rear-admiral in the Israel Defence Forces (IDF) said, adding that there was video of the alleged atrocities. He did not say whether it would be released, despite days of contradictory statements about whether the claim could be corroborated.

Antony Blinken, the US secretary of state, who flew into Israel yesterday, was shown some pictures. He said: "Images are worth a thousand words. These images may be worth a million."

The pictures were released five days after Hamas murdered and kidnapped Israeli men, women and children, as well as soldiers. The assault triggered hundreds of retaliatory airstrikes from Israel, amid sabres of Palestinian rockets, with casualties rising on both sides. The Hamas attacks killed 1,300 people in Israel. Last night, as the Gazan authorities said that more than 1,200 Palestinians had died and more than 6,600 had been wounded.

● Britain said it was sending two Royal Navy ships to the eastern Mediterranean and would begin surveillance flights in a show of military support for Israel.

● The British families of three pensioners held by Hamas said the attack amounted to a "second Holocaust".

● France announced a ban on pro-Palestinian protests, only for it to be flooded immediately.

● In the UK, Rishi Sunak urged police chiefs to bring the "full force of the law" to bear against protesters who committed hate crimes and urged "zero tolerance".

● Three Jewish schools in north London said they would close today for the safety of their precious children.

● The prime minister said it was "incumbent" on the BBC as the national broadcaster to refer to Hamas members as terrorists.

The violence, the most concentrated bout of killings of civilians since the founding of the state of Israel, has prompted calls for calm from the West to prevent an escalating war from spilling out across the Middle East.

Blinken said yesterday that while

Innocents suffer on both sides

Palestinian children wounded in airstrikes sit in Gaza City's Al Shifa Hospital. Israel has said it will not lift its siege for humanitarian relief until hostages are released

Washington children wounded in airstrikes support Israel, the country must respect the "legitimate aspirations" of the Palestinians. "We know Hamas doesn't represent the Palestinian people, or their legitimate aspirations to live with equal measures of security, freedom, justice, opportunity and dignity," he said.

● The Kremlin also warned of the risk of the crisis spreading after Israel bombed Syrian airports. Such an escalation, Moscow said, "must never be allowed". Analysts have suggested Israel's latest strikes may have been targeting Iranian weapons bound for Hezbollah in Lebanon, which would have added to the threat on Israel's border.

Separately, in a televised address to France, President Macron also urged Israel to show restraint. "This is not a war between Israelis and Palestinians but between a terrorist group, and a society of democratic values. The only response to terrorism must be strong but just, strong because it is just, Israel has the right to defend itself by eliminating Hamas through targeted actions but whilst preserving civilian populations because that is the duty of democracies," Macron said.

However, Israel warned there would be no break in the siege of Gaza to allow

Partygoers' cars tell of a paradise lost

Richard Spencer
Kibbutz Re'im,
Israel

The cars were the type parents buy daughters for their 21st birthdays. They lined the track away from the Kibbutz Re'im dance site, the scene of the worst single massacre in modern Israeli history. They were white Kia Picantos and Mazda runarounds and Hyundais and a sporty red Mitsubishi.

Some had had their windcreens wide open, but seemed undamaged. Dashboard camera videos retrieved from the scene and relayed endlessly on websites shows what happened here. As the ravers fled the Supernova "peace party", they were intercepted by the gunmen who had caught them so completely unawares.

Those who tried to drive for it were shot up until the cars skidded

off into the wooded undergrowth. Those cars that stopped had their young occupants pulled out and either killed there and then or, as viewed by millions around the world, dragged away as hostages.

The bodies, when they were found in the hours and days that followed, were spread widely. In yesterday's early evening light, which the eastern Mediterranean's coastal plain sheds so gently along its length, over lemon groves and fruit plantations from Gaza to Israel in Lebanon, it was easy to see why Re'im was the perfect place for a "peace and love" trance party. A clearing in a wood, a rolling landscape, and a light breeze cooling the late summer grass beneath bare feet — it must have seemed like paradise.

The partygoers were the liberal, secular, internationalist wing of Israel's youthful society. They danced and drank till dawn. Supernova was billed as being "for friends, love and infinite freedom". It was celebrated on the

night of the Sabbath: this was not a festival for conservatives or Israel's increasingly strict religious right. Yesterday, as the authorities opened the site and gave journalists a guided tour, half-empty whisky bottles and cans of Red Bull still stood by the beer taps at the bar. Plastic glasses littered the floor. Psychedelic paintings were propped up in the art tent.

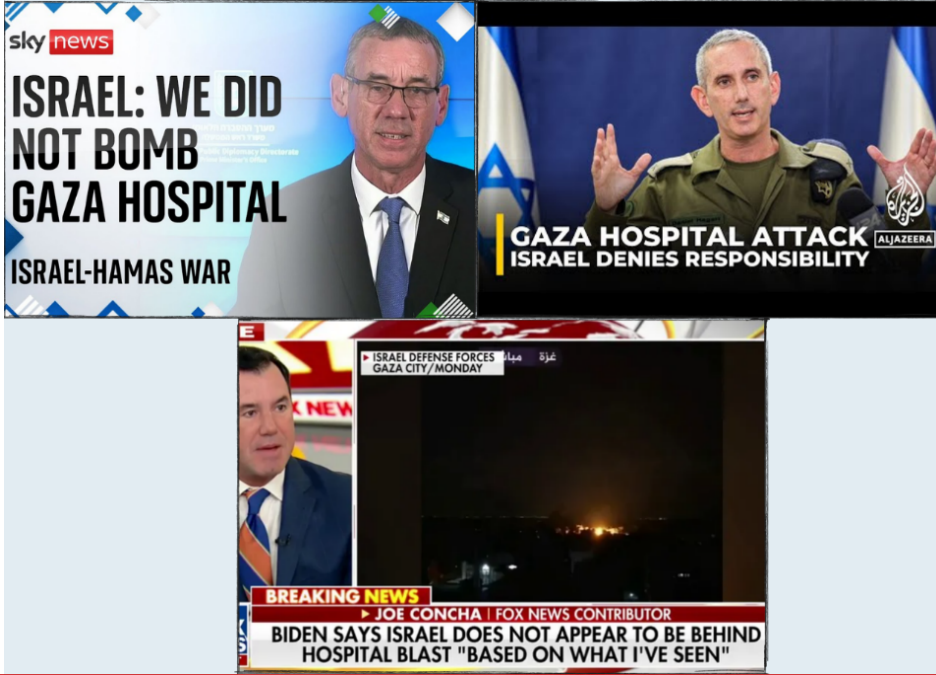
It might be thought that the liberals on display as the first gunmen landed by paraglider contributed to what ensued, provoking some sort of enraged frenzy in Gaza's own religious right. The attackers were the fundamentalists of Hamas, brought up in Gaza's close, barricaded. Continued on page 6

Kaynak: <https://www.tomorrowpapers.co.uk/times-front-page-2023-10-13/> (Erişim T. 13 Ekim 2023)

17 Ekim 2023 tarihinde Gazze'nin El Zeytun Mahallesi'ndeki el-Ehli Baptist Hastanesi'nin vurulmasıyla ilgili, İsrail yetkililerinin ve medyasının "Saldırısı İsrail değil, Hamas yaptı" iddiası medyada ve kamuoyunda yankı uyandırmıştır. Öncelikle hastanenin bulunduğu bölgenin günlerdir İsrail'in bombardımanlarına maruz kaldığı tespit edilmiştir ve kullanılan mühimmatın Hamas'ın bugüne kadar kullandığı türden bir mühimmat olmadığı incelemeler sonucu ortaya çıkmıştır. Bu iddiaya ilişkin İsrail yanlısı yayın yapan ve İsrail'i destekleyen bazı sosyal medya hesaplarının paylaştığı görüntülerinse 2022 yılına ait eski bir görüntü olduğu teyit edilmiştir.

Görsel 4. Gazze'de Yaşanan Hastane Saldırısını İsrail Medyasının Hamas Yaptı Yönündeki İddialara Dair Görseller

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=s1f0youDkhk>,
<https://www.youtube.com/watch?v=9Fk4Y2TNEzk&rco=1>,
<https://www.foxnews.com/video/6339387614112> (Erişim T. 17 Ekim 2023)

SONUÇ

Çalışmada 7 Ekim 2023 tarihinde başlayan ve hâlâ devam eden İsrail - Filistin Savaşı'na dair sosyal ve geleneksel medyada 10 gün boyunca yer alan haberler incelenmiştir. Bilindiği üzere enformasyon insanlar için en önemli araçtır. Bilginin üretimi, tüketimi çağlar boyunca insanların en büyük uğraşı olmuştur. Hatta günümüze değin süreç içinde bilgiye sahip olan toplumlar her zaman diğer uluslara üstünlük sağlamıştır. İsrail - Filistin Savaşı'na da bu noktadan bakmak aslında yerinde olacaktır.

Bilindiği üzere Filistin'e oranla bilgiye, teknolojiye, ekonomiye vb. daha hâkim olan İsrail süreç içinde uluslararası kamuoyunu dezenformasyon ile yönlendirmeye, algıyı yönetmeye çalışmaktadır. Filistin'in savaşın ilk günlerinde uluslararası kamuoyunda yalnız kaldığı bilinmektedir. İsrail'in yürüttüğü dezenformasyon ve algı yönetimine dair haberlere ilişkin düzeltme metinleri de İletişim Başkanlığı tarafından yayımlanmıştır. Dolaşıma sokulan dezenformatif haberlere dair gerçek bilgiler İletişim Başkanlığı tarafından hazırlanan bültenler ile yalanlanmıştır.

Bu kapsamda incelenen haberlerden biri Mısır'da polisin İsraililere saldırdığına dairdir. Yapılan inceleme sonucunda İsrail medyası ve taraftarlarının gerçekleri deforme ederek bilinçli bir dezenformasyon yaydıkları görülmüştür. Olayın gerçekleşme şekline bakıldığında polisin rastgele ateş açması sonucunda bir turist kafilesindeki insanlar yaralanmıştır. Yaralanan ve ölen insanlar içerisinde Mısırlılar olduğu gibi İsraililer de bulunmaktadır. Doğrudan İsrail vatandaşlarını hedef alan bir eylem olmadığı gibi haber İsrail medyası tarafından çarpıtılarak servis edilmiştir. İsrail'in Orta Doğu'da kendisinin asıl "mağdur" olan taraf olduğuna dair bir algı oluşturma çabası olarak nitelendirilebilecek bu haber, kısa sürede hem Mısır Devleti hem de uluslararası ajanslar tarafından yalanlanmıştır.

Araştırmada incelenen haberlerden bir diğerinde Hamas direnişçilerinin 40 İsraili bebeğin kafasını kestiği iddia edilmektedir. Olayla ilgili olduğu söylenerek paylaşılan görüntülerin ve fotoğrafların aslında 2016 yılında Suriye'de çekildiği belirlenmiştir. Uluslararası kamuoyunu yanıltmak için paylaşılan haber ve habere ait görseller, kısa sürede yalanlanmıştır. Ancak söz konusu bütün haberler öncelikli olarak uluslararası kamuoyunda yer almış ve İsrail tarafından yürütülen algı çalışmalarının da bir parçası olmuştur. Haberler uluslararası kamuoyunda yalanlansa dahi o zamana kadar geçen süre içerisinde İsrail'in yaptığı eylemler meşru görülmüştür. Uluslararası kamuoyunu bu şekilde meşgul ederek kendisine zaman kazanan taraf olan İsrail'in, araştırmaya konu olan on günün sonunda da yine aynı şekilde devam ettiği gözlemlenmektedir.

Buradaki temel sorunun aslında çerçeveler olduğu bilinmektedir. Zira toplumsal yaşamın bir pratiği, hatta normali olarak görülen bu süreçte haber metinlerinin üretimleri/anlamlandırmaları var olan gerçekliğin yeniden oluşturulmasında büyük önem arz etmektedir. Dolayısıyla hâkim ve baskın ideolojilerin ya da söylemlerin çizdiği çerçeveler, haber metinlerinin de içeriklerinin oluşturulmasına etki etmektedir. Bu etkiyle beraber haber metinleri üzerinden gerçeklik yeniden kurgulanmakta, hatta bir çeşit sınıflandırmayla birlikte, yeniden bir toplumsal gerçeklik inşa edilmektedir (Durur, 2011, s. 29). İsrail'in de haber metinlerinde yaptığı dezenformasyonun ve yürüttüğü algı yönetim faaliyetlerinin nihai amacı bu noktadır. İsrail, haber metinleri ve içerikleri ile gerçekliği yeniden, kendince inşa etmektedir.

Çalışmada da İsrail - Filistin savaşının ilk 10 günündeki bu inşa sürecine odaklanılmıştır. Ancak on gün sonrasında da yaşananlar savaş süreciyle ilgili aktarılan bilgilere duyulan güvensizliği gündemde tutmuştur. Savaşın bitiminden sonra yapılacak çalışmalarda bütün bu sürecin tam olarak ele alınması, farklı istatistiki ya da çözümleme tekniklerinin kullanılması hatta devlet arşivlerinde yapılacak arşiv taramaları konuyla ilgili farklı bakışların ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, Y. (1995). Görsel iktidar. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Akkaya, E. N. (2022). Şeytandan günümüze çağlar boyu algı yönetimi. Lacivert Dergi, 92, 54-57.
- Akyüz, S. S. (2021). Yeni toplumsal hareketlerde sosyal medya ve manipülatif haberlerin etkisi: boğaziçi protestoları örneği. İçinde S. S. Akyüz (Ed.) Dezenformasyon Çağı (ss. 25-54). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Apak, D. (2019). Dezenformasyon ve algı yönetimi bağlamında bilişimsel propaganda kavramı. İçinde D. Doğanıılmaz Duman, & Ö. Bilgili (Ed.), Siyaset Ve İktisat Aktörler, Kurumlar, Tartışmalar (ss. 3-26). Dora Basım Yayın.
- Aşman Alikılıç, Ö. (2011). Halkla ilişkiler 2.0 sosyal medyada yeni paydaşlar, yeni teknikler. Ankara: Efil Yayınevi.
- Bostancı, M. (2015). Sosyal medya ve siyaset. Konya: Palet Yayınları.
- Bostancı, M., & Batur, A. (2022). Rusya - Ukrayna savaşının algı yönetimi ve dijital diplomasi bağlamında Türkiye'ye yansımaları. İletişim ve Diplomasi, (9), 123-146.
- Callamari, P., & Reveron, D. (2003). China's use of perception management. International Journal of Intelligence and CounterIntelligence, 16(1), 1-15. <https://doi.org/10.1080/713830380>.
- Durur, E. K. (2011). İnşacı yaklaşım içinde çerçeveleme kuramı ve haberin çerçevelemesi. Atatürk İletişim Dergisi, (2), 21-32.
- Ercan, E. E. (2021). Haber ve misenformasyon bağlamında yeni gazetecilik pratikleri; veri, mecra ve robot gazeteciliği. İçinde S. S. Akyüz (Ed.), Dezenformasyon Çağı (ss. 55-76). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Erdoğan, İ. (2014). Haber çerçeveleme: kuram ve tipoloji. Marmara İletişim Dergisi, ss. 35-52.
- Gezgin, S. (2002). Basında fotoğrafçılık. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Goffman, E. (1974). Frame analysis. Boston: Northeastern University Press.
- Güçdemir, Y. (2010). Sanal ortamda iletişim bir halkla ilişkiler perspektifi. İstanbul: Derin Yayınları.
- Gündoğdu, A. H., & Çelebi, A. C. (2007). Gizli harp misyonu ve dezenformasyon. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Kahraman, M. (2013). Sosyal medya 101 2.0 pazarlamacılar için sosyal medyaya giriş. İstanbul: Media-Cat Kitapları.
- Özçetin, B. (2021). Kitle iletişim kuramları kavramlar, okullar, modeller. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Öztat, F. (2012). Sanal linç hareketlerichannde dezenformasyon ve nefret söyleminin kullanımı: isim-sizler ve eabil grupları. İçinde S. S. Akyüz (Ed.), Dezenformasyon Çağı (ss. 77-118). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Seyidov, İ. (2014). Türk basınında sunulan Kırım krizi haberlerinin çerçeveleme kuramı bağlamında incelenmesi. Akdeniz İletişim Dergisi, (22), 60-73.
- Tokgöz, O. (2015). Temel gazetecilik. Ankara: İmge Kitabevi.

Yoloğlu, N. (2021). Aktüel enformasyonun yeni yol haritası: dezenformasyon. İçinde S. S. Akyüz (Ed.), Dezenformasyon Çağı (ss. 9-24). Konya: Eğitim Yayınevi.

Yurdalan, Ö. (2007). Belgesel fotoğraf ve fotoröportaj. İstanbul: Agora Kitaplığı.

Yazar katkı düzeyi/Author contributions:

Makale Tasarımı: O. Taydaş. Literatür Taraması: M. Geneş. Veri Toplama ve Analiz: O. Taydaş, M. Geneş. Sonuç: O. Taydaş. Son Okuma, Kontrol ve Sorumluluk: M. Geneş.

Design of article: O. Taydaş. Literature review: M. Geneş. Data acquisition and analysis: O. Taydaş, M. Geneş. Conclusion: O. Taydaş, M. Geneş. Final reading, checking and approval: M. Geneş.

Hakem deđerlendirmesi/Peer review:

Dış bağımsız/Externally peer reviewed

Çıkar çatışması/Conflict of interest:

Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir/The authors have no conflict of interest to declare

Finansal destek/Grant support:

Yazarlar bu makalede finansal destek almadığını beyan etmiştir/The authors declared that this article has received no financial support.